

4. Современная энциклопедия. Мода и стиль/-М.: Аванта+, 2002.-480с.:ил
5. Морозова Л.О. Підвищення якості викладання дисципліни «Моделювання та макетування»

Вісник КНУТД, 2008 №1 (38)

6. Тамитсу Кондо. Моделирование на манекене. Журнал Ателье Rundschau, №5 2001.
7. Стамеров М.І. Нариси з історії костюмів. том 1, К., 1988
8. Горина Г.С. Моделирование форм одежды. М.:, 1981
9. Литвина Л.М., Леонидова И.С., Турчановская Л.Ф. Моделирование и художественное

оформление женской и детской одежды.М.:; 1964

10. Черемных А.И. Основы художественного проектирования одежды. М.; 1968
11. Техника муляжа (пер.с фр.) М.:, 1968
12. .Кочедыкова М.Нарядное платье в стиле 50-х. Журнал Ателье №6, 2010

Надійшла 09.07.2010

УДК 687

ЖІНОЧИЙ ОДЯГ І ПРИРАСИ ЯК ЗАСІБ МОДЕЛЮВАННЯ КОСМОСУ

Є.М. ПРИЧЕПІЙ

Київський національний університет технологій та дизайну

В статті стверджується, що люди первісного суспільства (до енеоліту) ділили Космос і Тіло Великої Богині, яка його втілювала, на сім сфер у відповідності з сімома богами – Меркурієм, Венерою, Місяцем, Сонцем, Марсом, Юпітером і Сатурном. Автор вважає, що в елементах жіночого одягу і прикрасах можна виділити ці сім сфер

Традиційна народна жіноча одежа складається з ряду елементів. Деякі з них містять орнаменти. До того ж жінка як правило носить прикраси і підфарбовує своє обличчя. Ці явища (орнаментована одежа, прикраси і підфарбовування обличчя) поширені майже серед усіх народів світу. Зустрічаються вони і на археологічних артефактах. Це дає підставу вважати, що дані феномени приховують певну універсальну закономірність, яка сформувалась в глибині тисячоліть.

Об'єкти та методи дослідження

Аналізу семантики символів та орнаментів присвячено багато праць археологів та етнографів. При формуванні власної концепції автор спирався на роботи М.Гімбутас (1) та А.Голана(2). Однак на відміну від цих та багатьох інших авторів, які шукали смисловий відповідник кожному окремому символу, в даній статті пропонується структурний метод, згідно з яким символ розглядається як елемент структури.

Згідно з концепцією, яку розвиває автор (див.: 3), в праміфі – світогляді, який панував від пізнього палеоліту до мідного віку, головними діючими особами були Велика Богиня і сімка богів. В якості сімки богів фігурували сім відомих давнім людям «блукуючих світил» - Меркурій, Венера, Місяць, Сонце, Марс, Юпітер, Сатурн. Саме в такому порядку вони розташовувались у символіці (на археологічних артефактах) і в орнаментах, при цьому Венера, Сонце, Юпітер уособлювали богинь, а Меркурій, Місяць, Марс, Сатурн –богів.

Ця сімка богів- планет утворила стійку структуру, що стала універсальним кодом культури людства. Всі живі істоти, виробы і знаряддя праці давні люди прагнули моделювати під сімку, тобто намагались вбачати в них сімку богів. Тіло Великої Богині і Космос також ділили на сім сфер-богів.

Постановка завдання

З огляду на те, що Тіло Богині втілювало Космос і що вони ділились на сім сфер, закономірно виникає питання: чи не моделюють елементи жіночої одежі і прикраси сім сфер Космос. Пошуку відповіді на дане питання і присвячене дане дослідження.

Результати та їх обговорення

Зупинемось детальніше на розгляді семичленної структури праміфу. Оскільки боги були водночас планетами і сферами, для зручності ми позначили їх терміном sph від (Sphaera – лат. сфера), – звідси Меркурій - 1 sph, Венера - 2 sph, Місяць - 3 sph, Сонце – 4 sph, Марс -5 sph, Юпітер – 6 sph, Сатурн -7 sph. Парні сфери – богині, непарні – боги - чоловіки. Прикладом такої семичленної структури може слугувати орнамент трипільського посуду з Майданецького. (мал.1). Тут зображено сім кругів. Чоловічі вузькі і як правило не орнаментовані, жіночі – широкі і орнаментовані. (В даному випадку з цього правила випадають 6 і 7 sph. Порядок розташування сфер на посуді знизу вгору, на даній схемі – ззовні до середини)

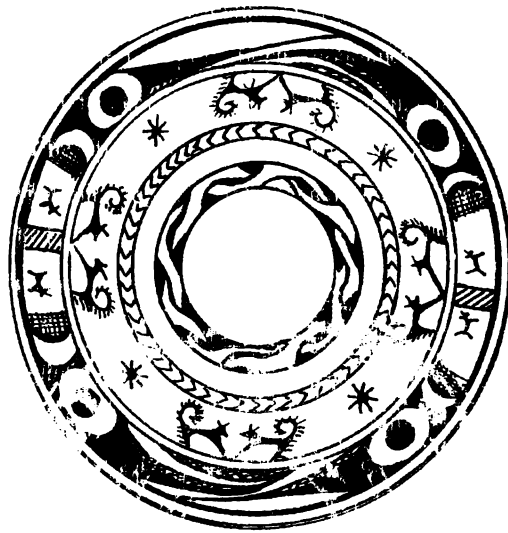

Рис. 1.

Очевидно, що в процесі формування сімки богів свої роль відіграла також семиденна (1/4) фаза 28- денного циклу Місяця, що була зручною для рахування днів (для їх формування у групи). Ймовірно ці два чинники заклалися відразу одне в одного, внаслідок чого утворилась семичленна структура, яка часто зустрічається в символіці й орнаментах.

Семичленна структура (прикладів її в символіці та орнаментах багато) є базовою для утворення інших структур. З неї випливає, що первісний пантеон богів не обмежувався одним чи двома божествами, як вважає більшість дослідників, а включав сімку богів, яка разом з Великою богинею утворювала вісімку.

Сформувавшись на основі семи б. уклад їх світла і семиденної фази Місяця, семичленна структура була перенесена на Тіло Богині і космос. Дослідження символіки і міфів підводять до висновку, що символи, розташені на Тілі Богині, відновлюють принципу семичленної структури.

Тіло Богині також ділилось на три жіночі і чотири чоловічі сфери. Жіночими були стегна і вульва (2 sph), живіт і груди (4 sph), голова (очі і рот) – 6 sph. Ноги (1 sph), пояс (3 sph), шия (5 sph) і волосся на голові, а також верхня частина черепа (7 sph) були чоловічими сферами. Чоловічі сфери вузькі, виступають у формі круті. Кільця на ногах, пояс, тризна на шії (але не намисто), стрічка чи вінок на голові – це символи чоловічих сфер. Жіночі сфери порівняно широкі.

Тіло Богині давні люди уявляли водночас і Космосом. Трансформованими залишками цього уявлення в історичних міфологіях є образи Пуруші (Індія), Пань – гу (Китай). Імір (Скандинавія), з тіл яких був утворений світ.

Прийнята археологами і етнографами модель Космосу давніх людей, згідно з якою останній ділився на підземний, земний і небесний світи, не повсім відповідає дійсності. Насправді космічних сфер було не три, а сім. Три зазначені світи були широкими жіночими сферами. Крім них були іще чотири вузькі чоловічі сфери.

Космос складався з підземних вод (1 sph), підземелля (2 sph), гір і провалля (3 sph), сфери життя (4 sph), піднебесся (5 sph), планетних сфер (6 sph), зоряного неба (7 sph). На думку давніх людей, сфери планет, частини Тіла Богині і сфери Космосу співвідносились одна з одною, накладались одна на одну, корелювались. Кореляцією відповідних сфер Тіла Богині і Космосу пояснюється багато феноменів праміфу і символіки, які без врахування цієї кореляції здаються абсурдними, позбавленими будь якого сенсу. Як зокрема пояснити той факт, що на животі трипільських богинь часто зображали дерево, а на стовбурах дерев, вишитих на рушниках, часто розміщували символ Сонця? А пояснюється це тим, що на 4 sph припадали живіт Богині, сфера життя (дерево) і Сонце.

На основі кореляції сфер Неба (планет), Тіла Богині і Космосу можна скласти таку таблицю:

Сфера	Небо	Тіло Богині	Космос
7 sph	Сатурн	коси (черепа)	зоряне небо
6 sph	Юпітер	голова (очі і рот)	небесні сфери (планети)
5 sph	Марс	шия	піднебесся
4 sph	Сонце	живіт (пупець і груди)	сфера життя
3 sph	Місяць	пояс	гори, верхній шар землі
2 sph	Венера	стегна і вульва	„сира земля”, підземелля
1 sph	Меркурій	ноги	підземні води

З цієї таблиці випливає, що Меркурій, наприклад, втілював ноги Богині, тому грецький Гермес - його далекий прототип - був прудконогим. В символіці він часто зображався у вигляді човна, яким підземними водами переправляли світила – планети із заходу на схід.

Венера, втілюючи вульву, була водночас „сирою землею”, в яку ховали покійників з надією на їх регенерацію. Повір'я, згідно з яким рослини добре ростуть при світлі Місяця, зумовлено тим, що в праміфі наш небесний супутник корелювався з верхнім шаром землі. Знання кореляції сімки планет, сфер Тіла Богині і Космосу дає змогу зрозуміти багато міфологічних сюжетів і таким чином проникнути в своєрідний духовний світ первісних людей.

Символіка на фігурках і зображеннях Богині дає підставу вважати, що вже принаймні 20 тисяч років тому Тіло Богині ділили на сім сфер. Очевидно, що ці сфери спочатку наносились на тіло жінок у вигляді намальованих символів. Пізніше з появою одягу вони моделювались за допомогою елементів одягу, його орнаменту і різноманітних прикрас.

Розглянемо основні елементи жіночого одягу і види прикрас під кутом зору символізації ними відповідних богів-планет і частин Космосу. У відповідності з порядком розташування сфер ми розглянемо їх, йдучи знизу вгору. (Зазначимо, що, згідно з виведеним нами правилом, символи археологічних артефактів читаються з права наліво і знизу вгору).

Рис. 2.

Перша сфера (1sph). Богом –планетою цієї сфери був Меркурій. Як бог підземних вод, а отже, і вод взагалі іноді позначався у вигляді цівки дощу. Тому його символами часто виступали зубці (гребінець, тризуб, зубці у вигляді трикутників). Тороки, клинці, що іноді розміщуються по колу в кінці нижньої частини жіночого одягу є умовними цівками дощу, символами бога 1 sph. Так нижня частина одягу цих ацтекських жінок (мал.2) виділена або тороками або іншими символами. На українських народних жіночих сорочках сферою бога 1 sph є вузька вишита смуга, розміщена в самому низу сорочки (рис.3).

Часто на ній зображені одні вертикальні кривульки – символи дощу. Прикметно, що за традицією ця вишита смуга білої сорочки повинна була виступати вниз з-під спідниці чи обгортки. Старі люди пояснювали цей звичай так: має бути видно, охайна дівчина (жінка) чи ні. Насправді ж випуск вниз частини білої сорочки з вишитою смугою це данина прадавній традиції – позначення сфери бога 1 sph.

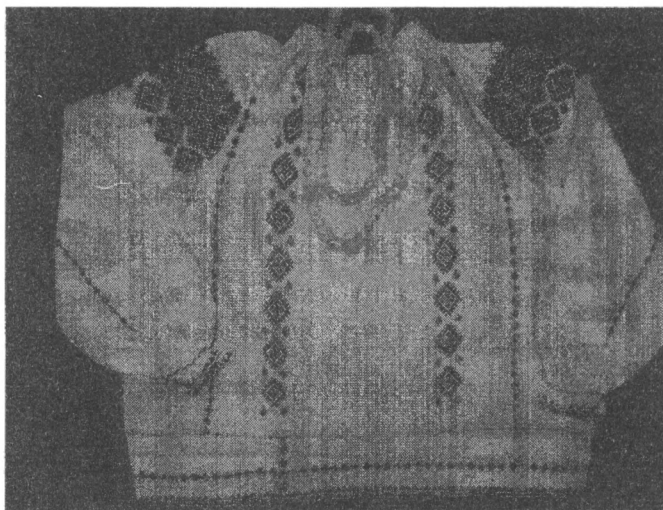

Рис.3.

Друга сфера належала богині планети Венера. На Тілі Богині вона включала верхню частину ніг (стегна) і сідницю і простягалась до пояса. Символом цієї сфери в первісних народів виступала пов'язка на стегнах. В традиційному народному українському костюмі цю сферу втілюють обгортка або спідниця.

На трипільських жіночих фігурках на цій сфері нанесена сімка символів: три жіночих, розміщених на двох стегнах і дітородному органі, і чотири чоловічих – дуги, що розташовані між ними. В такий спосіб відзначено, що богиня 2 sph як і Велика Богиня розпадається на свою сімку богів. Ця сімка часто відображається в «багатоповерховості» нижньої жіночої одягу. В народній весільній спідниці Поділля вона знайшла вираз в таких елементах: на середині спідниці по колу пришито широку кольорову стрічку, обабіч неї зроблено «загинки» - вузькі хвилясті смужки, далі розташовані трохи менші кольорові стрічки, які завершуються «загинками». Хвилясті вузькі «загинки», їх чотири - типові символи богів, широкі кольорові смуги – символи богинь. Це типова сімка, що підтверджується і порядком розташування символів. Часто «жіночість» 2 sph засвідчує орнамент, нанесений на фартусі, що носився спереду обгортки чи спідниці.

Третю (чоловічу) сферу – сферу Місяця, гір і проваль втілював пояс. Це глибоко символічна частина одягу. З старогрецької міфології відомий пояс Афродіти, Трипільці на жіночих фігурках позначали його рядом шевронів – чоловічим символом. Іноді кінці пояса, що завершувалися тороками, опускались вниз (до бога 1 sph). На одязі ацтекських жінок ця сфера також позначена тороками. В такий спосіб підкреслювалась близькість богів 1 і 2 sph (Зубці, тороки виступають і як універсальні чоловічі знаки). Пояси були необхідним атрибутом жіночого народного костюму.

Четверта сфера – сфера Сонця – припадала на живіт Богині (звідси «сонячне сплетіння») і на сферу життя Космосу, що простяглась між поверхнею землі і піднебессям. Елементом одягу, що втілював її, була сорочка. Як і друга ця сфера розпадалась на свою (меншу) сімку богів. На жіночих фігурках її втілювали пупець (центр світу) і двоє грудей – символи трьох богинь і чотири чоловічих символи (як правило дуги), що розмішувались у відповідному порядку. В народному костюмі ця сімка змодельована елементами вишивки (мал. 3) Вузькі смуги манжет – боги 1 і 7 sph.

Широкі полики представляють жіночі 2 і 6 sph. Четверту сферу передають ланцюжки ромбів (погрудки). Ці символи фахівці (зокрема відома американська дослідниця М.Гімбутас) трактують як дерево життя. Між двома ланцюжками ромбів і поликами дві вузькі вишиті смуги – символи богів 3 і 5 sph. Четверту сферу часто передають також намисто і пектораль. Намисто зокрема моделює річний цикл Сонця – поступове збільшення намистин імітує збільшення дня.

5 sph – шия Богині, піднебесся (планета Марс). Це сфера наймогутнішого бога – бога громовика (в історичних міфологіях його представляють Зевс, Юпітер, Перун, Індра). Символами цього бога є орел і лев. На Тілі Богині його представляла гривна. Слід зазначити, що гривна є шийною прикрасою і стосується 6 sph, тоді як намисто і пектораль – це нагрудні прикраси і відносяться до 4 sph. Те, що на гривнах часто зображають левів, грифонів (поєднання лева і орла), а також змія – типового чоловічого символу, свідчить, що шия і гривна стосуються 5 sph. З елементів одягу 5_sph передає комір. Орнамент біля шиї в ацтекських жінок також ймовірно є символом цієї сфери.

6 sph – обличчя Богині. Вона з одного боку пов'язана з планетою Юпітер, з іншого корелюється з сімкою планет. Втілює ще сферу богиня зі смертельним поглядом (Афіна, Гестія), пізніше в християнстві Параскева-П'ятниця. Як і попередні жіночі сфери вона розпадається на малу сімку. Жіночі сфери втілюють рот - Сонце (замість рота індуски малюють кружок на чолі) і очі (Венера і Юпітер). Чоловічі – брови (Місяць і Марс) і вуха(Меркурій і Сатурн). Саме тому жінки підкрашують (виділяють) рот і очі і роблять тонкішими брови (чоловіча сфера має бути вузькою). До того ж намагаються змінити їх форму так, щоб вони нагадували латинську літеру S – символ чоловіка-змія. Цим же зумовлено прикрашання вух. При чому це явище спостерігається майже в усіх народів світу, що є аргументом на користь праміфу.

7 sph – верхня частина голови, волосся Богині. Це чоловіча сфера. Її втілюють Сатурн і зоряне небо. Бог неба – найстаріший бог, чоловік (іноді син) Великої Богині. Зустрічається у всіх міфологіях світу. Символами його є коса у формі змія, стрічка на чолі, вінок, корона. Показовими в цьому плані є стрічки-пов'язки на головах ацтекських жінок. Деякі з них мають форму скрученого мотузка (мотузок і драбина – чоловічі символи), на інших зображений ряд шевронів, ще інші імітують зорі на небі. Ацтекський жіночий одяг взагалі можна вважати класичним при моделюванні сімки.

Ми лише ескізно позначили моменти, в яких відображається частин Тіла Богині і сфер Космосу, але й цього достатньо, щоб засвідчити універсальний характер ідеї моделювання жіночим одягом і прикрасами Космосу.

Слід зупинитись ще на одній деталі. Сімка богів за уявленням давніх людей дорівнювала Великій Богині. Де є сімка, там присутня і Богиня, тобто вісімка. Звідси випливало, що сімку можна вважати і вісімкою.

Якщо ми під кутом зору цього застереження розглянемо сфери Богині і Космосу, то помітимо, що їх кількість дорівнює 28 ($1 + 7/8 + 1 + 7/8 + 1 + 7/8 + 1$). Число 28 було сакральним для давніх людей. Воно виражало місячний цикл і фізіологічний цикл жінки, виступало мірилом інших планетних циклів. Саме тому Космосу і Тілу Богині була приписана 28-членна структура. До речі, в «Божественній комедії» Данте Космос також має 28 крутів (ярусів).

Висновки

7 (28)-членні структури досліджені автором також на орнаментах рушників, що свідчить про їх універсальний характер. Розглянуту концепцію можна вважати гіпотезою для подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Gimbutas M. The Language of the Goddess. N.Y. 2001

2. Голан А. Миф и символ. Москва. «Русслит», 1994

3. Причепій Є.М. Семи- та восьмичленні структури первісної символіки та орнаментів.—

«Культурологічна думка», Київ. 2009 № 1

Надійшла 12.07.2010

УДК 747.012.1

ВІДПОВІДНІСТЬ КОЛЬОРУ ТА ФОРМИ В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРУ

К.О. САЗОНОВ, Д.Ю. КОСЕНКО

Київський національний університет технологій та дизайну

Доводиться актуальність та принципова можливість виявлення кореляцій між кольором та формою об'єктів інтер'єр-дизайну з погляду змістовної складової. Пропонується використання методів експериментальної семантичної психології для виявлення таких кореляцій в процесі передпроектного дослідження

В одній з попередніх публікацій [3] ми зазначали такі аспекти питання про відповідність кольору та форми в дизайні інтер'єру:

1. Виходячи з загальних положень естетики та теорії мистецтва, цінність об'єкта визначається взаємною відповідністю засобів виразності, що на рівні сприйняття розцінюється як художня цілісність твору мистецтва. Таким чином, питання взаємної відповідності кольору та форми як засобів виразності є безумовно актуальним як для проектної практики, так і для підготовки фахівців дизайну інтер'єру.

2. В сучасних теоретичних та методичних працях в галузі архітектури та дизайну інтер'єру зазначене питання розглядається переважно з позиції впливу кольору на сприйняття форми.

3. Огляд сучасної практики показує, що колір не розглядається дизайнерами як один із головних засобів виразності, а лише як необов'язковий «додаток» до форми, що може бути довільним чином змінений. Таким чином, і теорія, і практика дизайну протирічить основоположним принципам естетики.

Ми вважаємо, що такий підхід до питання взаємної відповідності кольору та форми в дизайні є методологічно невірним та практично непродуктивним. Виходячи з цього, нижче ми намічаємо шляхи дослідження поставленого питання з позицій художньої цілісності дизайн-об'єктів.

Об'єкти та методи дослідження

У попередніх розглядах історії поставленого питання ми виділяли такі підходи до його дослідження та вирішення:

1. Вперше питання відповідності форми та кольору в мистецтві було поставлене на початку 20 сторіччя художниками-модерністами (Штайнер, Кандинский, Малевич, Іттен та інші – огляд та бібліографію наведено в [3].